

Struktura formalna derywatu

Anna Kozłowska

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

- 1 Budowa derywatu
- 2 Typy formantów słowotwórczych

Dwudzielność derywatu

temat słowotwórczy

formant

Formanty afiksalne

1. SUFIKS.

PRZYKŁADY: *sędz-ina* ← *sędzi(a)*, *kawi-arnia* ← *kaw(a)*,
kartofl-isko ← *kartofel(∅)*, *dept-ak* ← *dept(a-ć)*.

2. PREFIKS.

PRZYKŁADY: *po-czuć*, *prze-biec*, *a-społeczny*, *nie-europejski*,
wice-dyrektor.

Formanty afiksalne cd.

3. INTERFIKS.

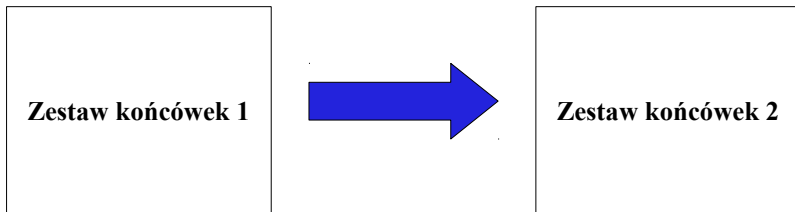
PRZYKŁADY: *nerw-o-ból* ← *nerw(y) + ból(∅)*, *dw-u-kropek* ← *dw(a) + kropk(a)*, *żyw-o-płot* ← *żyw(y) + płot(∅)*.

4. POSTFIKS.

PRZYKŁADY: *rzuc(i-ć) się*, *wywróc(i-ć) się*, *poje(ś-ć) sobie*, *jak(i)-ś*, *kto-ś*.

Formant paradygmacyjny

5. FORMANT PARADYGMATYCZNY.

Formant paradygmaticzny cd.

5a. Bezsufigsalna zmiana części mowy.

PRZYKŁADY: *kobiec(y)*, *sokol(i)*, *biel(∅)*, *podskok(∅)*, *bieg(∅)*, *dobr(o)*, *pajac(owa-ć)*, *dzicz(e-ć)*, *sol(i-ć)*.

5b. Bezsufigsalna derywacja od wyrażeń przyimkowych.

PRZYKŁADY:: *nadbrzeż(e)*, *bezsens(∅)*, *bezdroż(e)*, *bezroboci(e)*, *przedwiośni(e)*.

5c. Bezsufigsalna zmiana paradygmatu w obrębie tej samej części mowy.

PRZYKŁADY: *koci(ę)*, *pan(i)*, *Rumun(∅)*, *Włoch(∅)*.

Formant alternacyjny i formant prozodyczny

6. FORMANT ALTERNACYJNY:

- alternacja ilościowa (UCIĘCIE, DEZINTEGRACJA, DERYWACJA UJEMNA, WSTECZNA), np.: *dwója, ława, amfa, dyr, muza*;
- alternacja jakościowa, np.: *Zosia, nózia, rąsia, papieroch, mięcho*;
- alternacja ilościowo-jakościowa, np.: *ciacho, starucha*.

7. FORMANT PROZODYCZNY.

PRZYKŁADY: *wiarygodny, dobranoc, widzimi się, okamgnienie, zmartwychwstać*.

Formanty mieszane

PRZYKŁADY: *drogowskaz, purpura, powiększyć, zazielenić się, płaskostopie, wygadać się, napracować się, ślimaczyć się, damka, cudzoziemiec.*

Derywaty proste i złożone

1. DERYWATY PROSTE – mające jedną PODSTAWĘ SŁOWOTWÓRCZĄ.

2. DERYWATY ZŁOŻONE – motywowane przez co najmniej dwa wyrazy.

3. Derywaty od wyrażen przyimkowych jako klasa przejściowa.

PRZYKŁADY: *przedszkole, nadbrzeże, beznadzieja.*

Uniwerbizacje

UNIWERBIZACJE (traktowane jako derywaty proste) – derywaty, które mają w swej formie odniesienie do jednej podstawy słowotwórczej, a znaczeniowo motywowane są przez połączenie dwóch wyrazów.

PRZYKŁADY: *Starówka, komórka, cyfrówka, przegubowiec.*

Dziękuję za uwagę :)

Temat następnego wykładu:
STRUKTURA SEMANTYCZNA DERYWATU.
Zapraszam!